

Un avanç en la construcció europea

Sobre el Tractat pel qual s'institueix una Constitució per a Europa

Espanya és un dels estats europeus que ha decidit sotmetre a referèndum l'aprovació del Tractat pel qual s'institueix una Constitució per a Europa. Sens dubte, aquesta és una excel·lent ocasió per a què els ciutadans puguem expressar-nos davant d'una decisió de gran transcendència per al futur del projecte europeu.

Des de diferents àmbits, es fan importants crítiques al Tractat. Des del Cercle d'Economia no només respectem aquestes crítiques, sinó que considerem que rere d'algunes d'elles hi ha sòlides i merescudes aspiracions col·lectives, per les qual cal seguir apostant després de la seva entrada en vigor. Malgrat tot, creiem que no es donen raons suficients per frenar aquest pas decisiu que el Tractat representa en el procés de construcció europea.

I. En un principi: mai més

Després de la Segona Guerra Mundial, es va produir una reacció positiva. Els europeus més distingits en la resistència contra els totalitarismes van apostar per una Europa unida, en la qual la pau recent estrenada es fonamentés en els valors de la democràcia i la justícia social.

Ho van fer basant el seu ideari en el rebuig de la restauració a Europa de l'estat de coses anterior a la Guerra, i foren molt conscients de que vivien una crisi de la sobirania estatal, per la qual cosa un dels problemes principals de la pau futura seria com assolir, mantenint l'autonomia cultural, formar unitats més grans en l'àmbit polític i econòmic. Entenien, en definitiva, que una pau justa i duradora no s'aconseguiria a Europa si els estats no cedien part de la seva sobirania econòmica i política a una autoritat superior.

D'aquest impuls inicial, aviat contrarrestat per la dura realitat dels fets, va quedar, no obstant, la força precisa per posar en marxa el procés en curs que va fer possible la pau i que, etapa rere etapa, s'ha plasmat a la Unió Europea. Un llarg procés en el que cal recordar que s'han succeït avançaments i aturades, les posicions divergents i, fins i tot, enfrontades, però en el que sempre ha prevalgut una inequívoca aposta pel projecte comú europeu.

II. Sense presa però sense pausa

I, ara, estem assistint a una altra de les etapes decisives en aquest procés de construcció de la Unió Europea. Després d'haver superat recentment, de forma satisfactòria, reptes tan complexos com la implantació de la moneda única o l'ampliació de la Unió a 25, els esforços s'han orientat al disseny d'un esquema institucional que faci possible la governabilitat de la Unió, així com a l'establiment d'un marc legislatiu que empari un futur comú per a tots els ciutadans europeus. Una tasca que ha donat com a fruit el Tractat pel qual s'institueix una Constitució per a Europa.

Com no podia ser d'una altra forma, el Tractat està generant un intens debat en el conjunt de la Unió Europea. Un debat necessari i positiu, que cal valorar com a signe d'interès dels ciutadans en la construcció europea, tot i tenint el risc d'estar molt influït per la frustració de no veure reflectits en el Tractat tots els valors i drets polítics, socials, culturals i religiosos que molts ciutadans i grups europeus voldrien veure recollits en el text.

Segurament, a l'anàlisi racional del Tractat, els ciutadans incorporem, en moltes ocasions, una considerable càrrega emocional. Una emotivitat perfectament comprensible, tenint en compte l'esperança que ha suposat Europa per a les reivindicacions, en el seu moment, de democràcia i llibertat; i, en l'actualitat, i en certes regions europees, de major reconeixement de les seves identitats col·lectives. Això porta a què, des d'alguns àmbits, es qüestionin obertament el Tractat. Unes actituds crítiques que, per motius diferents, es plantegen, així mateix, des de posicions que demanden un Tractat socialment més avançat.

En les presents circumstàncies, el Cercle d'Economia apel·la al sentit de responsabilitat del conjunt de forces polítiques perquè el debat i la consulta quant a la conveniència del Tractat no es tradueixi en una qüestió partidista. Els nostres representants polítics -exerceixin funcions de govern o d'oposició- no han de permetre que estratègies de partit, per legítimes que siguin, ocupin l'espai que li correspon al debat serè i objectiu entorn a Europa.

I és que, malauradament, els ciutadans estem acostumats a exigir a la Unió Europea la solució a problemes que no han sabut resoldre's en el marc dels respectius països membres; i és també habitual que els estats traslladin a l'àmbit europeu problemes i qüestions d'especial complexitat que no s'han resolt internament. Amb això no només no es tracten satisfactòriament aquestes qüestions, sinó que, a més, s'afavoreix un euroescèpticisme del qual se n'acaba responsabilitzant injustament a la pròpia Unió Europea.

En aquests moments, el Cercle d'Economia vol aportar la seva visió i participar en aquest debat. I vol fer-ho des d'una lectura i una vocació clarament europeïsta. Cal recordar que fou precisament aquesta voluntat d'aproximació d'Espanya a Europa la que va animar la creació del Cercle en la dècada dels 50 del segle passat.

Una anàlisi del Tractat que ha de partir de la valoració de les extraordinàries fites assolides a Europa en menys de 50 anys. Avui, la Unió Europea és una realitat que ha estat capaç d'incorporar prop de 500 milions de ciutadans a un espai supranacional de

llibertat i progrés. Un espai en contínua evolució, que ha demostrat una especial sensibilitat al canvi.

D'aquí que el debat entorn al Tractat mereix incorporar aquesta visió dinàmica de la Unió en totes les seves facetes. Una Unió que es construeix dia a dia, i que seguirà construint-se i adaptant-se a les noves realitats, amb posterioritat a l'entrada en vigor del Tractat.

III. Una situació nova: l'ampliació a vint-i-cinc

Segurament, molts ciutadans europeus esperaven sentir-se més identificats amb l'anomenada Constitució Europea; i això pot respondre, en part, a mancances certes del propi text. No obstant, sense voler justificar aquestes mancances, hauríem de tenir en compte que, si cap text legislatiu és capaç de respondre a la perfecció a les aspiracions de tots els ciutadans, més difícil resulta, encara, en el cas d'aquest Tractat, al que se li exigeix recollir les aspiracions i sensibilitats dels ciutadans de 25 països membres.

S'ha de reconèixer i proclamar clarament que una Europa de 25 no pot funcionar amb l'actual marc legislatiu. Tant és així que, si el Tractat es rebutgés, es produiria una crisi de legitimitat tan profunda que obligaria a rediscutir les bases de funcionament de la pròpia Unió, doncs resulta impensable un retorn, sense més, al Tractat de Niça. Tot això suposaria un pas enrera de greus conseqüències.

Convé remarcar, per evitar aquest retrocés, que Europa porta 50 anys constitucionalitzant-se, la qual cosa significa que, per primera vegada, després de segles d'enfrontament, Europa es construeix per i amb el Dret, intentant conformar amb normes, fruit del pacte entre estats, les noves realitats emergents. I tot això malgrat les dificultats enormes que comporta articular un espai que, si bé geogràficament és relativament petit, constitueix un autèntic mosaic cultural.

D'aquí que, malgrat les seves indubtables limitacions, i a constituir, en bona mesura, una simple fusió dels Tractats preexistents, no pugui negar-se l'autèntic caràcter constituent del text, doncs, deixant a banda el fet de que no existeixen dos processos constituents iguals, el Tractat reuneix els dos elements clau que han de figurar en tota carta magna: una llista de drets fonamentals, i l'organització d'una estructura de govern. A més, resulta injust sostenir que el Tractat busca crear exclusivament una zona de benestar intramurs, però no un subjecte polític propi. Al contrari, el Tractat consolida les bases per a què la Unió pugui actuar en el futur amb una única veu, i recolzada per una força pròpia.

IV. Una resposta possible

Malgrat les reserves que pugui suscitar, creiem que el Tractat mereix ser valorat com a un nou i gran avanç en el procés de construcció europea.

Des d'una perspectiva europeïsta, les aportacions són molt significatives. Entre d'altres, cal destacar que el nou marc institucional permet que la Unió Europea sigui més àgil,

transparent, i resolutive en la defensa dels interessos i valors europeus, a partir d'un nou ordenament més senzill i eficaç. Dóna una major capacitat de decisió a les Institucions pròpies de la Unió, de manera que interessos concrets no impedeixin la presa de decisions en aquells àmbits en els quals es considera necessari adoptar una perspectiva europea, doblant les competències de la Unió i reduint a casos molt concrets l'opció de vet. Adquireix una nova dimensió política en àmbits tan fonamentals com la política de justícia, exterior, defensa i seguretat; i atorga personalitat i veu pròpia a la Unió en el concert internacional, creant les figures d'un President estable del Consell, un representant de l'Euro, i un Ministre d'Afers Exteriors.

Així mateix, com a ciutadans europeus, es fixen uns objectius i valors clars, i s'eleva a nivell de tractat algun d'aquests drets individuals i col·lectius més avançats del món.

Finalment, s'introdueix clarament el concepte de subsidiarietat, i s'assumeix la diversitat cultural i lingüística com a element propi de la Unió. En el desenvolupament d'aquest concepte de subsidiarietat, reconeix les competències de les nacionalitats i les regions, atorgant majors competències al Comitè de les Regions. Entre aquestes majors competències li concedeix capacitat jurídica davant el Tribunal de Justícia de Luxemburg, per a la defensa d'aquestes realitats subestats.

Per això, en el cas de Catalunya, el Tractat no hauria d'interpretar-se com a tancament de cap de les alternatives que, racionalment i a partir de l'experiència històrica de la Unió, podien esperar-se d'una Constitució europea. Al contrari, obre clarament les portes a un major reconeixement de les realitats, en contínua evolució, d'aquestes regions europees. I, en aquest marc, les legítimes aspiracions de Comunitats Autònomes a gaudir d'un major reconeixement i participació en la Unió Europea han de plantejar-se en l'àmbit de l'Estat espanyol, sense que correspongui ni pugui exigir-se a la Constitució europea la resolució d'aquestes situacions. La Unió Europea sempre ha manifestat el seu respecte pels acords que s'assoleixin en cada estat.

V. Europa, una societat oberta

A més, en el debat entorn al Tractat no podem obviar la complexa realitat internacional dels nostres dies, on, més que mai, es fa necessària la veu i acció europea. Des del Cercle d'Economia, amb motiu de la Guerra d'Iraq, vam donar a conèixer el document "*La Guerra d'Iraq, Europa i l'ordre internacional*" en el qual reclamàvem una Europa més forta i més decisiva en el concert internacional. I aquest era, sens dubte, el sentir generalitzat de gran part de la nostra societat. Precisament, una de les majors aportacions del Tractat és la seva aposta per una política exterior i de defensa comuna, que va més enllà del fet, en si mateix ja important, del nomenament d'un Ministre Europeu d'Afers Exteriors.

La nostra és una societat que ha estat sempre sensible a l'espai de creixement econòmic i justícia social que ha representat la Unió Europea des dels seus inicis. Una riquesa fonamentada en un mercat ampli i obert, amb uns mecanismes de regulació de l'activitat econòmica propis de la zona més desenvolupada i equilibrada del món, i que incorpora un clar compromís amb la cohesió social. I és que aquest dinamisme econòmic -base del sistema de llibertats al qual el nostre país s'incorporà en la dècada dels 70- requereix, més que mai, d'un marc legislatiu que l'empari i l'afavoreixi.

A tot això cal afegir que aquest Tractat no constitueix més que una etapa en el llarg camí iniciat fa 50 anys, per construir una Europa que sigui la casa comuna compartida de tots els europeus; un camí que cal fer, sense caure en la temptació del desànim, perquè sempre estarà obert a canvis de ruta. No en va, Europa és una societat oberta, que deixa el camp lliure a tota iniciativa individual i col·lectiva que respecti les regles de joc pactades.

Des d'aquesta complexa perspectiva, el Cercle d'Economia valora aquest Tractat essencialment i malgrat les seves mancances, com a una oportunitat per a tots els europeus. Una oportunitat que, individualment i col·lectivament, hem d'assumir i aprofitar, doncs ens obre un nou marc de possibilitats. I per aprofitar-les, serà indispensable apostar, decididament, per una major presència i influència en aquesta ampliada i reforçada Unió Europea.

Per consegüent, ciutadans, entitats, empreses i partits polítics, des del nostre compromís de sempre amb el model social, polític i econòmic europeu, hem de ser capaços de posicionar-nos al front d'aquest projecte comú, sabent defensar interessos individuals i col·lectius en aquest nou espai que, més que mai, ens ho facilita; i, en qualsevol cas, defensant els interessos d'aquesta Unió Europea que s'ha erigit en la realitat supranacional de referència en el món.

Barcelona, octubre de 2004